

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Basilicae S. Mariae. Maioris De. Vrbe A. Liberio. Papa. I.
Vsque Ad. Pavlv. V. Pont. Max Descriptio. Et. Delineatio**

Angelis, Paolo de

Roma, 1621

Liber Septimvs. De donationibus ex Summis Pontificibus, Imperatoribus,
Regibus, & caeteris mobilium, atque immobilium, deriuatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13873

BASILICAE
S. MARIAE MAIORIS
DE VRBE
A LIBERIO PAPA
VSQVE AD
PAVLVM QVINTVM
PONTIFICEM MAXIMVM

DESCRIPTIO, AC DELINEATIO.
LIBER SEPTIMVS.

AUCTORE
ABBATE PAULO
DE ANGELIS.

DE DONATIONIBVS IMMOBILIVM
Rerum, & Mobilium.

DE IMMOBILIBVS.
CAPVT PRIMVM.

DOST Indulgentias, Stationes, Pœnitentiarios, & alia beneficia à summis Pontificibus huic Basilicæ concessa, sequitur Donationum designatio per summos Pontifices, Imperatores, Reges, & alios Principes, atque insignes Viros, nec non pios homines in hanc Ecclesiam præstitarum. Quamquam temporum, & Barbarorum iniuria, velut Vrbs Roma, sic Basilica detrimentum passa est. Nos tantum indicabimus quæ, vel à manuscriptis, vel ab Epitaphijs marmore

A insculptis, vel certè à fide dignis Auctoribus eruimus. Igitur à Sixto Papa Tertio ordiemur, qui circa annum Domini 432. Romanum Pontificatum gessit, & multa prædia huic Basilicæ assignauit, & dedit, Auctore Anastasio, cuius verba hæc sunt: *Possessionem Scaurianam in territorio Gacitano præstantem omnia inibi cum adiacentibus ad tignis solidos 312. & trimisium. possessionem Marmoratam in territorio Prænestino præstantem solidos 152. Possessionem Celeris in territorio Asilano præstantem solidos 111. & trimisium. Domum Palmati intra Urbem iuxta inibi Basilicam cum balneo, & pistino præstantem solidos 154.*

Magna Sixti Papæ III. erga hæc Basilicam. liberalitas. Vide Anast. Bibliot. Hieronym. Panu. Plat. in vita Sixti Papæ III.

L 2 Neque

Neque verò Ioannes Cardinalis Columna defuit hanc Basilicam magnis muneribus fulcire, quorum etiam adhuc memoria viget, nec ullum tempus, vel occasionem omittebat, quo minus hanc Ecclesiam amplificaret, velut Honorius Papa Tertius testa-

Illustris Ioannis Card. Columnae erga hanc Basilicam liberalitas.

tur: Honorius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Romanis Archipresbytero, & Canonicis Ecclesiae Sanctae Mariae Maioris, salutem, & Apostolicam benedictionem. Iustis petentium desideriis dignum est nos facilem praeberere consensum, & vota, quae a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Quapropter dilecti in Domino filij vestri iustis postulationibus grato concurrentes assensu Monasterium Megalacio Squituenf. Diocæs. positum in Imperio Romanorum cum pertinentijs suis à dilecto filio nostro Ioanne, tituli Sanctae Praxedis Presbytero Cardinali, cum in illis partibus legationis officio fungetur Ecclesiae vestrae concessum, sicut illud iustè, canonicè, ac pacificè possidetis, vobis, & per vos eidem Ecclesiae vestrae auctoritate Apostolica confirmamus, & presentis scripti patrocinio communitimus. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. 14. Kalend. Augusti, Pontificatus nostri anno sexto.

Vide Honorij Papae III. Bullam in Basilica Archiepiscopii servatâ.

Singularis Iacobi Cardinalis Columnae erga sanctae Mariae Maioris Ecclesiam pietas.

Sed inter illustria, & memoriae digna monumenta illud, quod apud Archium legimus effulget, nimirum Iacobi Columnae testamentum, in quo tali Basilicae oppida, aedes, praedia, atque bona mobilia, & immobilia relinquit, velut ex possessione comprehenditur, quam Canonici inierunt. In nomine Domini: Amen. Anno Natiuitatis eiusdem millesimo tercentesimo vigesimo primo, Pontificatus Domini Ioannis Papae Vigésimi secundi, Indictione quarta, mensis Februarij die vigesima secunda, In presentia discreti, & sapientis viri Domini Presbyteri Metæ Iudicis, & mei Petri Pauli Carbonis Notarij, & testium infracriptorum ad hoc specialiter vocatorum, & rogatorum. Venerabilis vir Dominus Ferandus de Montenio Canonicus Ecclesiae Lateranensis, & magnificus vir Stephanus de Columnis executores testamenti, & vltimæ voluntatis quondam bone, & sanctae memoriae Reuerendissimi Fratris Domini Iacobi de Columnis Sacrosanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis, pro seipsis nomine eorum, ac vice, & nomine Religiosi Fratris Deodati Ordinis Minorum, ad infra scripta omnia, & singula faciendâ licentiam, arbitrium, & potestatem, ut in publico Instrumento dicti quondam Reuerendissimi Patris scripto per Magistrum Pe-

trum de Futia Notarium, plenius continentur. Considerantes, & inspicientes deuotionem, & nimiam affectionem, quam dictus olim sanctae memoriae Cardinalis vita sua gerebat ad Venerabilem Basilicam sanctae Mariae Maioris de Vrbe, & quod statum, & conditionem ipsius Ecclesiae magno affectu cupiebat de bono in melius augmentare. Idcirco praedicti Exequutores exequutorio nomine dicti quondam Domini Cardinalis, hac die praesenti, bonis proprijs, & spontaneis voluntatibus inter viuos donarunt cum titulo donationis irrevocabiliter, dederunt, cessit, & concessit Capitulo, & infra scriptis Canonicis Venerabilis Basilicae Sanctae Mariae Maioris de Vrbe, videlicet Domini Presbytero Ioanni Blasij, suae Oddoni de Palumbaria Presbytero, Francisco de Sancto Alberto, Petro, Henrico, Iacobo, Bartholomeo de Iudice, & Ioanni Oddono Bertuledi, recipientibus nomine dictae Basilicae pro ea, & pro se ipsis, & eorum in dicta Ecclesia conditionibus in perpetuum, pactis tamen, & tenoribus infra scriptis, idest totum Castrum, quod Collis de Prio, quod olim fuit dicti Cardinalis, cum omnibus vassallis ibidem astantibus, cum Iuribus vassalorum, & cum toto ipsius Castrum tenimento, cum ..... Palatij Domibus eorum in ipso Castro incultis, Pantanis, Siluis, Pratibus, Vineis, cum canapinis. Quod Castrum positum est in Romana Iurisdictione. Item Casale Salonis, quod olim fuit eiusdem Reuerendissimi Cardinalis, cum quadam pedica, quae dicitur Cingoletta, pertinetente ad dictum Casale, positum est extra Portam Maiorem, suae Portam Sancti Laurentij, ad quam possessionem capiendam auctoritate propria concessit liberam facultatem. Dantes, & concedentes dicti exequutores nomine eidem Capitulo, & Canonicis omnia iura, omnes actiones pertinentes, conditiones, & exceptiones reales, personales, vtilis, directas, & expressas, quae, & quas dictus quondam Dominus Cardinalis, in dictis Castris, Casali, & eorum pertinentijs nunc, & in futurum contra omnem personam potest ..... Hanc autem inter viuos dictam donationem, & concessionem, & omnia quae dicta sunt, &c.

Nicolaus Papa Quartus, suam erga hanc Basilicam pietatem ostendit, dum cuiusdam Monasterij tunc extincti, nomine Sancti Bartholomaei in Suburra, Ordinis Sancti Benedicti Abbatis, reditus concessit, quod ex Bulla deprehenditur: Nicolaus Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Guilielmo tituli Sancti Martini in Montibus, Presby-

Hactenus Notis
Papae IV. exp.
hanc Basilicam
pertinet.

Presbytero Cardinali sancte Marie maioris de Vrbe Archipresbytero salutem, & Apostolicam benedictionem. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Capituli, & Canoniorum Ecclesie sancte Marie maioris de dicta Vrbe petitio continebat, quod licet Venerabilis Frater noster Bernardus Episcopus Spoletanus, vigore quarundam litterarum nostrarum, prout ex earum forma poterat, & sibi mandabatur dignitatem Abbatialem, & ordinem sancti Benedicti, in olim Monasterio Monialium sancti Bartholomei in Suburra, Regionis Montium de Vrbe dicti Ordinis suppresserit, & extinxerit, illudque cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis mensa Capitulari dicte Ecclesie, ita tamen quod Ecclesia, siue Cappella dicti Monasterij ad profanos vsus, veluti hereditas minime redigeretur, perpetuo uniuert, annexerit, & incorporauerit, ipsique Capitulum, & Canonici litterarum unionis huiusmodi vigore pacificam Monasterij Ecclesie, siue Cappella, Iuriumque, & pertinentiarum predictarum possessionem furint pacifice consecuti, & illa teneant, & possideant de presenti, nihilominus videntes, quod ex Monasterio, & Ecclesia, siue Cappella predictis, illorumque domibus, hortis, & vinea eidem mensa modica prouenit utilitas, cupiunt domos, hortum, & vineam huiusmodi cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis vendere, & illorum habendum pretium in alijs rebus ipsi Ecclesie sancte Marie maioris opportunis exponere, dummodo eis super hoc per sedem Apostolicam licentia concedatur, ipsumque Monasterium, ac illius Ecclesia, siue Cappella ab huiusmodi Ecclesia sancte Marie maioris penitus segregentur. Quare pro parte Capituli, & Canoniorum predictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut eis dictam licentiam concedere, aliasque in premisis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur de premisis certam notitiam non habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati circumspectioni tua, de qua in his, & alijs speciale in Domino fiduciam obtinemus per Apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus si ita esse, & venditionem ipsam (si fiat) in euidentem dicta mensa utilitatem cedere repperis, super quo tuam conscientiam oneramus, Ecclesiam, siue Cappellam Monasterij huiusmodi ab eadem Ecclesia sancte Marie maioris, & mensa huiusmodi, &c. Quod pretium huiusmodi (si venditio ipsa fiat) in alijs opportunitatibus dicte Ecclesie sancte Marie Maioris, prout tibi videbitur quanto citius conuertatur. Datum Romae apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Domi-

nic. e millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, sexto Idus Augusti, Pontificatus nostri anno septimo.

Anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octauo, Nicolao Quinto Pontifice, Antonius, & Nicolaus germani fratres, deuotione erga hanc Basilicam omnia iura assignarunt donatione inter viuos, quae super Oppidum Urbisachae Camerini Dioeces. obtinebant; de qua re minus inuenimus possessionem suscepisse temporum fortasse iniuria. ad eorum verò bonum, qui pro sua humanitate nostrum opus legere non grauantur, decreuimus hic annotare: In Nomine Domini Amen. Anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octauo, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Nicolai diuina prouidentia Pape Quinti, Indictione undecima, insuper Martij trigesima prima. In praesentia mei Notarij, & testium infracriptorum ad haec specialiter vocatorum, & rogatorum, &c. Antonius, & Cola fratres germani, filij quondam sancti Rubei de Alatro, & quilibet ipsorum, qui primo, & ante omnia iurarunt ad sancta Dei Evangelia corporaliter manu eorum tactis sacrosanctis Scripturis contra infra scripta omnia, & singula perpetuo non facere, dicere, vel venire ratione eorum, vel alterius ipsorum, etatis viginti, seu vigintiquinque annorum, nec aliqua alia ratione, iure, titulo, siue causa, immò inserta omnia perpetuo grata rata, & firma habere, & tenere, ac illa, atque inuiolata seruare spontè, liberè, non coactè donauerunt, & titulo donationis inter viuos irreuocabiliter dederunt, cesserunt, & pro eorum & progenitorum suorum animarum salute, Venerabili Basilica, & Ecclesie sancte Marie Maioris de Vrbe; nec non nobilibus, & venerabilibus viris Archipresbytero, & Capitulo, ac Canonici dicte Ecclesie, & representantibus totum Capitulum huiusmodi Ecclesie, eiusdem Ecclesie nomine praesentibus, eorumque successoribus futuris, & perpetuis, & pro tempore existentibus, &c. omnia, & singula iura, nomina, & actiones reales, & personales, utiles, & directas, tacitas, & expressas, hypothecarias, siue mixtas, ciuiles, emptorias, pignoratitias, &c. Quae, quos, & quod eorum quilibet coniunctim, & diuisim habent, & eis competunt, habere, & eis competere possent, nunc, & in futurum, in & super Castro Urbisachae cum iure Vassallorum, ac etiam super Territorio, Iuribus, Iurisdictionibus, rebus, & possessionibus dicti Castri ipsi Dominis Antonio, & Cola, & quilibet ipsorum

Donatio inter viuos oppidi Urbisachae à Nicolao, & Antonio laeta Sanctae Mariae Maioris Basilicae.

Vide in Archiepiscopo Enllam ad-actam.

coniunctim, & diuisim spectantibus, & pertinentibus, & specialiter in & super omnibus, & singulis bonis, & possessionibus, de quibus realiter, & actualiter tempore legationis Reuerendissimi Domini Cardinalis sanctae Crucis . . . . . vulgariter nuncupati in Marchia Anconitana Legati Apostolicae Sedis fuerit instituti, & eorum possessionem adepti, quilibet ab uno territorium Abbatiae Clareuallis, & ab alio tenent res Petri, &c. Nec non in & super nonnullis huiusmodi rebus, & possessionibus sitis in Castro lauri, & eius territorio Ville magna supra palatium Guardiae Ciuitatis Camerinen. & nonnullis alijs possessionibus, & bonis, ac iurisdictionibus, & actionibus situatis in districtu Serrauallis, & sanctae Anatolie, & Castri, seu Terrae Montecchij, ac in districtu totius Prouinciae Marchiae Anconitanae, & eorum finibus terminatis. Ad habendum, tenendum, possidendum, utendum, fruendum, fructificandum, vendendum, donandum, obligandum, hipotecandum, & alienandum, & de praedictis omnibus, & singulis faciendum, & disponendum, prout dicto Archiepiscopo Canonico, & Capitulo dictae Ecclesiae huiusmodi, prout melius videbitur, & placebit. Et voluerunt praedicti Cola, & Antonius, quilibet ipsorum, perpetuo quolibet praedictorum posse cogi, compelli, & construngi in omni Curia tam spirituali, quam seculari, &c. Ego Christophorus de Rogerijs de Roma publicus, Apostolica, & Imperiali auctoritate Notarius, &c.

Iordanus Vrfinus Episcopus Cardinalis, & Generalis Vrbis Romae Visitator cernens sancti Andreae de Frattis Monasterium iam extinctum esse, quatuorque supererant Moniales, alteri Canobio assignauit, & omnia bona in hanc Basilicam transtulit, tantum nonnullis pro illis quatuor Monialibus alendis, referuatis. Quae omnia ex Eugenij Papae Quarti Bulla in clarent: Quae quidem littera, siue Bulla per nos sic recepta volentes ad illius executionem iuxta eius formam procedere, ut tenemur, solum Deum praeculis habentes, Monasterium Monialium Sancti Andreae de Frattis de Vrbe ordinis Sancti Augustini prope arcum sancti Viti in macello situm iuxta prudentiam nobis à Deo attributam, & concessam, in parte, & in toto diligenter, & fideliter visitauimus; in

Hae hulla Eugenij IV. super reformatione Vrbi data 1431. Cal. Aprilis anno 1. legitur in Actis Basilicae.

quo inter alia quatuor Moniales, videlicet Bartholomeam, Catharinam, Rentiam, & Vannotiam Conuentum inibi facientes, quae secundum eorum votum, & professionem vitam decentem, & laudabilem gerere debuerunt, damnablem potius, & animabus periculofam ducere, & duxisse comperimus: quibus ad alia Mo-

naasteria de nostro Ordine translatis de dote, videlicet Bartholomeae triginta, Catharinae quadraginta, Rentiae viginti, & Vannotiae ex causa elemosinae viginti florenos Romanos crescentes ad rationem quadraginta septem solidorum prouisi . . . . . pro quolibet computand. per uos Canonicos, & Capitulum volumus indilate responderi. Et propterea nos Iordanus Episcopus, & Cardinalis, ac Gaspar Archiepiscopus, Visitatores, & Reformatores praefati, & ex praemissis, & certis rationabilibus causis nostros ad id non immerito animos mouentibus, cum nulla alia secundum Deum nobis salubrior, & utilior uia fuerit, moti, vobis Canonicis, & Capitulo dictae Ecclesiae sanctae Mariae Maioris, vestraeque capitulari mensae, ne temporalium rerum inopia pressim tam insigni, deuotaque Ecclesia vestra diuini cultus quomodolibet diminuat, sed potius augeatur, Unum Casale dicti Monasterij sancti Andreae in partibus Latij extra Portam maiorem situm inter hos fines, videlicet, ab uno latere tenet, & est tenimentum Casalis sancti Clementis, ab alio latere tenet, & est Casalis tenimentum sanctorum Cosmae, & Damiani, ab alio latere tenet, & est tenimentum Casalis sancti Marci, ab alio latere tenet, & est tenimentum Casalis, quod vulgariter vocatur lo quarto, Ecclesiae vestrae spectan. Vel si qui sunt, aut esse possunt plures, aut veriores confines antiqui, vel moderni, de cuius etiam Casalis in partibus Latij, ut praefertur siti, fructibus singulis annis Archiepiscopo dictae Ecclesiae vestrae prelibato, ac pro tempore existenti Archiepiscopo duo rubia ordei, in festo Assumptionis Beatae Mariae Virginis, seu tempore recollectionis fructuum, iuxta solitum, & consuetum morem, prout Moniales dicti Monasterij sancti Andreae singulis annis soluere consueuerunt, per vos volumus realiter, & cum effectu persolui, & assignari cum duobus hortis paruis extra, & apud ipsum Monasterium, praeter quam corpus ipsius Monasterij sancti Andreae cum vinea, claustro, hortis in Clausura Monasterij existentibus, de quibus ut infra sequitur, duximus prouidentum auctoritate Apostolica nobis in hac parte concessa, etiam ad id expresso dicti Archiepiscopi, seu eius Vicarij Ecclesiae vestrae accedente consensu in perpetuum uniuimus, anneximus, & incorporauimus, ac omnibus melioribus modo, via, iure, causa, & forma, quibus possumus, & debemus tenore praesentium uniuimus, anneximus, & incorporauimus per praesentes. Ita ut vobis liceat ex nunc realem, & actualem possessionem Casalis, & aliorum bonorum praefatorum stabilium auctoritate propria liberè apprehendere, & perpetuo retinere, omnesque, & singulos fructus,

fructus, reditus casalis, & bonorum huiusmodi integrè, ac pleno iure percipere, & habere, illosque in vestros, & dictæ mensæ usus ex nunc convertere liberè, ac licitè valeatis vobis tenore presentium concedimus, &c.

Vide Henoph. & Ciaccon. in vita Urbani VI.

Non minor Cardinalis Stephani Palosij pietas extitit, dimidium Casalis, nomine sancti Pastoris relinquens: Stephanus Palosius Presbyter Cardinalis, tituli sancti Marcelli donavit medietatem casalis sancti Pastoris, positi extra Portam Nomentanam, ut oretur pro anima ipsius, de anno circiter 1398.

Vide Ciaccon. & Henoph. in vita Marini V. & in Archiepiscopo huius Basilicæ.

Anno Domini 1436. Antonius Cassinus Cardinalis, huius Basilicæ memor sextam hereditatis partem reliquit ea conditione, ut perpetuò lycnum accensum ante Corpus Domini conservarent: Antonius Cassinus Presbyter Cardinalis, tituli sancti Marcelli reliquit huic Basilicæ sextam partem hereditatis, ut ante corpus Domini continuò ardeat una lampas de anno 1436.

Egregia Gulielmi Hostentii Cardinalis, munificentia. Vide Ciaccon. & Henoph. in vita Eugenii IV. & ad Sixtum IV. Legè etiam in Archiepiscopo huius Basilicæ.

Nec egregia abfuit à Gulielmo Estouteuilla munificentia, qui erga hanc Ecclesiam beneficia etiam vitæ extremo voluit concludere, mille, & quingentos aureos linquens, ex quibus prædium emerent, quo pro eius anima sacrificia celebrarent, velut in Archiepiscopo: Gulielmus Estouteuilla Cardinalis Rothomagensis, legavit ducatos 1050. auri, ex quibus emerentur prædia, ut eorum fructus ipsius animæ suffragijs impendantur de anno 1483.

Ingenius Gregorii Papæ IV. benignitas.

Eugenius Papa Quartus, Monachos sancti Andreæ huic Basilicæ proximos alio magis opportuno loco collocas, Ecclesiam vñà cum Monasterio, & alijs bonis Capitulo sanctæ Mariæ Maioris coniunxit: Eugenius servus servorum Dei, &c. Translatis Monialibus sancti Andreæ de Frattis, ad aliud Monasterium, ipsum Monasterium, & Ecclesiam sancti Andreæ supposuit proprietati Capituli, & mensè Canonicali sanctæ Mariæ Maioris de Vrbe: eidemq; Capitulo, & mensè vñit casale situm extra Portam Maiorem, & duos paruos hortos spectantes ad dictum Monasterium sancti Andreæ, de anno 1433.

Idem præstitit de Ecclesia, & sanctæ Bibianæ Cænobio, cum Moniales varijs Monasterijs distribuerit, & Ecclesiam vñà cum Cænobio, atque alijs bonis huic Basilicæ assignauerit: Eugenius servus servorum Dei. Translavit Moniales sanctæ Bibianæ ad alia Monasteria Urbis, vñiuit Ecclesie S. Mariæ Maioris earum Ecclesiam, & Monasterium & bona, de anno 1439.

Anno Domini 1291. quidam Ricchardus testamento Capitulo 150. florenos re-

liquit pro quibusdam Cappellanis, ut Deum orarent, ex quibus pecunijs Canonici Casalis dimidium emerunt, nomine Ponte di Nona, in quo Cappellanus reditus assignarunt: Ricchardus ex testamento reliquit Capitulo sanctæ Mariæ Maioris mille centum quinquaginta florenos, ut per certos Cappellanos oraretur pro anima ipsius. ex ijs pecunijs emptæ est medietas casalis, dicti Ponte de Nona, pro dictis Cappellanis sustentandis, de anno 1291.

Postea anno Domini 1394. Eleazarus Cardinalis tercentum florenos ex testamento assignavit, quo Oliuetum emerent, ex cuius oleo semper ante Virginis imaginem lampades replerentur. Sic in Archiepiscopo habetur: Eleazarus tituli sanctæ Balbinæ, Presbyter Cardinalis suo testamento reliquit florenos tercentum, ex quibus emeretur unum oliuetum, ex cuius oleo ardeant perpetuò tot lampades, ante Imaginem gloriose Virginis, anno Domini 1394.

Præcellens Eleazarus Cardinalis voluntas.

Nicolaus Quartus etiam erga talem Basilicam reuerentiam ostendit, dum ab omnibus oneribus immunem reddidit, & præferentiam à vino, vñà cum in Suburra manentibus vsque ad sancti Viti arcum, quamvis alienigenis: Nicolaus servus servorum Dei, &c. Cædit immunitatem omnium gabellarum, præferentiam vini etiam forensibus habitatoribus in Franco sanctæ Mariæ Maioris, videlicet a Suburra, vsque ad arcum sancti Viti, vñà cum vicis adiacentibus. Item quod non possint ad emendum sal ultra eorum necessitatem, nec ad ullam penam ob delictum soluendam, ad quam essent condemnati, excepta causa homicidij, aut læsæ Maiestatis, sed in dicto franco ab omni perturbatione securi, præstat de anno 1448.

Excellens in hac Basilicam Nicolai Quarti elementa. Hæc Bulla habetur in Archiepiscopo.

Paulus Papa Tertius parem obseruantiam præstitit, dum motu proprio immunitates confirmat à prædecessoribus præstitas: Paulus servus servorum Dei, &c. Confirmat suo motu proprio immunitates à prædecessoribus datas huic Basilicæ, & addidit iurisdictionem visitandi, emendandi, & mulctandi tabernarios, & alios artifices delinquentes circa res venales, eaque Capitulo, & Canonicis tribuit, vel deputandis ab ipsis, ut Canonici Lateranenses in sua immunitate facientibus, de anno 1550. quod vsque adhuc obseruatur.

Præclara Pauli Tertii erga hæc Ecclesiam voluntas.

Egregiè beneficum Franciscus Homodæus le præstitit circa annum 1324. cum huic Basilicæ Casalem reliquerit, velut ex eius testamento apparet: Franciscus Nicolai Homodæi suo testamento reliquit Ecclesie sanctæ Mariæ de Vrbe, Casale sancti Basilij extra Portam Nomentanam, cum vineis adiacentibus intra, & citra Pontem Nomentanum sitis, pro orna-

Præfatus Francisci Homodæi beneficentia.

ornamento, & seruitio Ecclesie, & ut oratur pro anima sua, & predecessorum suorum, anno Domini 1324.

Eximia Antonij
Marie Saluati
Cardinalis lar-
gitas.

Antonius Maria Saluiatus, mille aureos pro legato reliquit in tot loca montis, ex quorum fructibus quouis anno eius animae officium facerent: Antonius Maria Saluiatus Cardinalis legauit scuta mille, ut oraretur pro eius anima, de anno 1602.

Hieronymi Man-
nili beneficien-
tia.

Hieronymus Manlius Canonicus scuta mille reliquit, ex quorum fructibus pars pro sacrarum reliquiarum ferulis instaurandis impenderetur; pars vero ad orationem pro eius animae salute: Hieronymus Manlius eiusdem Basilicae Canonicus reliquit scuta mille, ut medietas eorum fructuum expenderetur in restoratione Tabernaculorum sanctuarum reliquiarum, alia medietas in orando pro ipsius anima de anno 1602.

Alphonfi Noderi-
ci erga hanc Ba-
silicam documē-
tum.

Alphonfus Nodericus Hispanus in omnibus bonis hanc Ecclesiam heredem instituit: Alphonfus Nodericus de Villa Regali Hispanus reliquit pro testamento heredem omnium suorum bonorum Ecclesiam sanctae Mariae Maioris, de anno 1457.

Præcellens Co-
munitis Oliua-
res erga hanc Ec-
clesiam argumē-
tum.

Comitissa de Oliuares Hispana, Siciliae Viceregina, dua loca montium reliquit, ut ex eorum fructibus alba cera empta in Virginis festiuitatibus arderet: Comitissa de Oliuares Hispana Proregina Siciliae reliquit dua loca montium, ut ex ipsorum fructibus emantur cerea alba, quae ardeant ante Imaginem Beate Virginis in eius festis de anno 1595.

Iacobi de Ar-
chionibus libe-
ralitas.

Iacobus de Archionibus Canonicus iure legati sacello DD. Iacobi, & Sebastiani partem Casalis Fiascalis reliquit, & partem Quadrarij, ex quorum pretio Cappellani constituerentur: Iacobus de Archionibus Canonicus sanctae Mariae Maioris, reliquit iure legati Cappelle sanctorum Iacobi, & Sebastiani partem Casalis Quadrarij, ut ex eorum pretio constituerentur dos trium Cappellanorum in Vrbe, vel eius districtu, reseruato familiae suae iure patronatus, qui celebrarent pro anima sua, & suorum defunctorum, de anno 1309.

Butij de Ar-
chionibus largi-
tas.

Butius de Archionibus etiam ipse reliqua partem Casalis Fiascalis Canonicis largitus est: Butius Oddonis de Archionibus donauit aliam partem eius Casalis Fiascalis Canonicis, & Cappellanis praedictae Basilicae, de anno 1392.

Francisci Porti
liberalitas.

Franciscus Portus Bononiensis scuta mille assignauit, ut ex horum fructibus ad Deum preces pro ipsius anima funderentur: Franciscus Portus Bononiensis reliquit Ecclesiae S. Mariae Maioris scuta mille, ut oratur pro anima ipsius, de anno 1610.

Andreas Scaphus Sacellum S. Hieron. in Ecclesia S. Vincentij fundauit vna cum aliis quibus Cappellanis, hac conditione, ut praesentandi ius apud sanctae Mariae Maioris capitulum seruaretur: Andreas Scaphus quondam Scaphi de Castro Mugniano fundauit, & donauit Cappellam sancti Hieronymi in Ecclesia sancti Vincentij de eodem Castro, eiusque Cappellanos praesentandi ius perpetuum Capitulo sanctae Mariae Maioris reliquit, de anno circiter 1402.

Andreas Scaphi
erga S. Mariae
Maioris Basilicam
picta.

Alexander Papa VI. anno Domini 1494. perpetuos redditus assignauit per Cameram Apostolicam ministro delegatos, quo curam de Laquearibus habeat ad Capituli, & Archipresbyteri dispositionem: Alexander Papa Sextus, anno 1494. Pontificatus sui anno secundo assignat salarium perpetuum ducatorum viginti quatuor de Camera, quolibet anno soluendum per Cameram Apostolicam deputato ab Archipresbytero, & Capitulo pro reparatione sufficit aurati.

Præfatus Alex-
andri Papa VI
clementia.

Paulus Papa Tertius separauit Ecclesias sanctae Pudentianae, & Euphemiae in Fontana, & vna cum fructibus ad hanc Basilicam adiunxit, veluti in Archiuo: Paulus Tertius Pontifex separauit, & dismembravit Ecclesias sanctarum Pudentianae, & Euphemiae, & Laurentij in Fontana, earumque fructus ab Archipresbytero, & vniuit Ecclesiae S. Mariae Maioris pro eiusdem Ecclesiae manutentione, & diuini cultus augmento, de anno 1545.

Nobile Pauli
Papa III. erga
hanc Basilicam
inducium.

Ioannes Capoccia dictus Mediapanis anno Domini 1309. donauit Vineam Romae positam, nec non frumenti numerum velut ex manuscriptis apparet: Ioannes Capoccius, dictus Mediapanis donauit Ecclesiae decem petias vinearum Romae sitas, & viginti rubia frumenti annua collecta ex Terris Castris Gentilis, quod si non colligeretur, nihilominus voluit ab heredibus suis suppleri: quod si debito tempore non solueretur, post instantiam Canonicorum, voluit duplicari ad quadraginta, de anno 1309.

Petrus Senator anno 1369. aedes vna cum suorum bonorum dimedia largitus est, inter quae Casale dicitur Turrismensa nuncupatum. Petrus, alias Senator de Regione montium donauit Basilicam sanctae Mariae maioris de Vrbe, & Capitulo domum sitam in Regione montis, & medietatem omnium suorum bonorum, inter quae erat casale dictum Torremesa situm extra Portam Maiorem, & alia tenimenta in loco dicto Valle Barbara, de anno 1369.

Petri Senatus
beneficium.

Philippus Boncompagnus Cardinalis Casale pro Capitulo emit, illud cum aedibus permutans: Philippus Boncompagnus Cardinalis sancti Sixti, & sanctae Mariae maioris Archipresby-

Experta Philippi
Boncompagni
Cardinalis

chipsbyter emit ad fauorem Capituli Casale di-
 Etum Salonicinum, & illud cum palatio permutat,
 ut palatium ruinofum restauret, quod non fuisset à Cardinali sancti Sixti restauratum.

Anastasia Christophori Nuccij Vxor de Capizucchis testamento domum reliquit: Anastasia vxor quondam Christophori delli Nuc-
 cij de Capizucchis, suo testamento reliquit domum
 in regione Arenula pretij ducatorum quingentorum,
 de anno 1467.

Tutia de Corneto domum vnà cum Vine-
 nea reliquit: Tutia de Corneto donauit Basili-
 cae, & Capitulo sancte Mariæ maioris domum
 sitam ad Puteum album, & vineam extra portam
 Pertusam, de anno 1467.

Gregorius Papa XI. anno 1377. Cameræ
 Apostolicæ Collaterali in Ciuitate Beneuenti,
 mandat vt termille florenos Romano Vicario
 persoluat, pro sanctæ Mariæ Maioris Turri
 Campanaria: Gregorius Papa Undecimus, de anno
 1373. per litteras Apostolicas mandat, vt solu-
 antur floreni 3000. Vicario Vrbis pro repara-
 tione Campaniæ Sanctæ Mariæ maioris.

Vido Ascianus Sfortia quàm fuerit huic
 Basilicæ addictus, eò potest comprehendere, si-
 quidem possidens, velut Archipresbyter S. Pudenti-
 anæ Prioratum, illum spontè renunciauit, atque
 ad canentium leuamen Ecclesiæ adiunxit: Quanta
 fuerit pietas erga hanc Basilicam Guidonis
 Ascianij Cardinalis Camerarij ex hoc facile
 inspicere potest, quod Ecclesiam sanctæ Pudenti-
 anæ, cuius redditus, & emolumenta quæcun-
 que ad ipsum, tanquam Archipresbyterum
 pertinebant, perpetuò vni curauit Basilicæ
 sanctæ Mariæ maioris ad sustentationem puero-
 rum, & Cantorum adseruiendum in diuinis, ne
 deessent, contentus musices, vt in Bulla plum-
 bata à Paulo Tertio summo Pontifice.

Paulus Quintus attendens lites in Capitulo
 ob Præbendarum diuersitatem oriri, eiusdem
 Capituli consensu mensè Capitulari vniuit,
 ex quo perennis pax orta est: Paulus Papa
 Quintus ad tollendas lites, & discordias, quæ
 ex diuersitate præbendarum oriebantur, eas
 omnes de consensu Capituli extinxit, & vniuit
 mensè Capitulari, vt earum fructus æqualiter
 inter omnes partirentur, de anno 1609.

Idem Pontifex à fundamentis nobile fa-
 crarium excitauit, vnà cum Conclauibus ad
 habitandum, pro quibus nonaginta millia
 scuta impendit.

DE DONATIONIBVS

MOBILIVM.

Caput I I.

ERPLVRA in hanc Basili-
 cam Sixtus Tertius munera
 contulit, velut per Anasta-
 sium, dum ait: Et obtulit hæc.

Altare argenteum purissimum
 pensan. libras 300. Patenas ar-
 genteas tres pensan. libras sexaginta. lamas ar-
 genteas quatuor pensantes libras sexaginta. Scy-
 phum aureum purissimum pensantem libras quin-
 quaginta. Scyphos argenteos quinque, pensantes
 libras quinquaginta. Calices ministeriales ar-
 genteos decem pensan. singulos lib. tres. Aquæ mani-
 les argenteos pensantes singulos libras octo. Co-
 ronam saram ante Altare argenteam pensan-
 tem libras triginta. Coronas argenteas sarales
 triginta quatuor pensantes libras decem. Can-
 delabra argentea quatuor, pensantia libras vi-
 ginti; Thymiamaterium argenteum pensantem
 libras quinque. Camthara cerostata auricalca
 viginti quatuor pensantia libras quindecim. Cer-
 uum argenteum in fonte fundentem aquam pen-
 santem libras triginta. Omnia vasa baptismi sa-
 crata argentea libras quindecim, Cœnacula re-
 giè gradorum adheren. Basilicæ, vel quicquid
 videtur esse intrinsecus.

Anno 524. Ioannes Papa egregiem pieta-
 tem prætulit, cum præciosa vala ab Impe-
 ratore Iustino missa tali Basilicæ dono dedit:
 Item huius temporibus Iustinus Imperator obtulit
 patenam aurcam cum gemmis pensantem libras
 viginti. Calicem aurcum cum gemmis pensan-
 tem libras quinque. Scyphos argenteos quinque
 pallio aureo texta quindecim. quæ ipse Ioannes de-
 tulit Apostolis Beatissimo Petro, & Paulo, & ad
 sanctam Mariam, &c.

Constantinus Tertius Imperator circa
 annum 663. Romam veniens Vitaliano pri-
 mo Pontifice, postquam Diuum Petrum in-
 uisit, simulque munera obtulit, ad hanc Basili-
 cam properans pariter beneficentiam præ-
 stitit, nec indonatam reliquit, Anastasius:
 Die sabbathi ad sanctam Mariam, itemque
 donum obtulit.

Circa annum 681. Agatho Papa pecu-
 liarem huius Basilicæ memoriam conser-
 uans, etiam donum obtulit: Hic dimisit omni
 Clero rugam vnã, & ad luminaria Aposto-
 lorum, & sanctæ Mariæ ad Præsepe solidos duo
 mille centum, & sexaginta.

Anno

In vita Sixti iij.
 Platin. in vita
 eiusdem pag. 57.

Honoph. Epit.
 sum. Pontif. &
 Card. pag. 17.

Baron. tom. 5. ad
 ann. 440.

Card. Siret. in
 tractat. manus.
 huius Basilicæ.

Anast. in vita
 Ioannis pag. 50.
 Baron. tom. ad
 ann.

Anast. in vita
 Vitaliani t.
 Baron. tom. 8. ad
 ann. 661.
 Rutil. Benz. on.
 de ann. tubil. fol.
 395.

Anast. pag. 75.
 usque ad 79.
 Honoph. Epit.
 pag. 32.

Platin. pag. 88.
 Baron. tom. ad
 ann. 681.

Ingenis Grego-
 rij XI. clemen-
 tia.

Præclara Gui-
 donis Ascianij
 Sfortiæ benefi-
 centia.

Excellent Pauli
 Pipæ V. in hac
 Basilicam volun-
 tas.

Exempli
 pi. Romæ
 US. g. Ca. 17.
 4.

Anastafius
In vita Gregor.
111.
Baron. tom. 9.
ad ann. 741.

Anno Domini 732. Gregorio III. sedente, postquam plurima instaurata, munera argentea, aurea, & pretiosis gemmis ornata obtulit, sicut Anastafius expressit: *Fecit & ibidem in Oratorio sancto, quod Praesepe dicitur, Imaginem auream Dei Genitricis amplectentem Salvatorem Dominum Deum nostrum cum gemmis diversis pensan. libras quinque.*

In vita Adriani
Primi.
Platin. & Honoph.
in vita eiusd.
Baron. tom. 9. ad
ann. 772. usque
ad 795.

Anno Domini 774. velut ex Anastasio, Adrianus Pontifex, quo tempore Romam Carolus magnus pedibus venit, insignem pietatem ostendit, ob insignia munera data: *In Ecclesia sanctae Dei Genitricis ad Praesepe fecit vestes duas super Altare maiore, unam ex auro purissimo, atque gemmis habentem Assumptionem sanctae Dei Genitricis, & aliam de stauracio ornata in circuitu blattis. fecit in ea Ecclesia, & cortinas maiores ex pallijs quadruplis ad similitudinem, quam in Ecclesia sancti Petri fecit. Sed & per diversos arcus eiusdem Basilicae sanctae Dei Genitricis simili modo ex pallijs quadrupolis fecit vela numero quadraginta duo.*

Idem Anastafius testatur, Praesepeis facellum ab eodem Pontifice fuisse pretiosis ornamentis illustratum: *Enimvero in Basilica sanctae Dei Genitricis, quae est ad Praesepe in Altari ipsius Praesepe fecit laminas ex auro purissimo, historijs depictis, pensantes libras centum quinque. ex argento intus superscripte confessionis tabulas duas, pensantes simul libras quindecim. Item Beatissimus vir fecit in Ecclesia sanctae Dei Genitricis Mariae ad Praesepe patenam, & calicem sanctum ex auro obrixo, pensantem libras viginti. Et paulo post. In Basilica Beatae Dei Genitricis ad Praesepe fecit delphinos argenteos per diversas coronas, pensantes libras vigintiquatuor.*

De vita Leonis
III. vide Plat.
Ciac. Honoph.
& Anastaf.
Baron. tom. 9. ad
ann. 796. usque
ad 816.
Anast. in vita
eiusd.

Circa annum Domini 795. Leone III. Pontifice moderante plura auri, & argenti munera obtulit. Anastafius: *Fecit autem & in Basilica Beatae Dei Genitricis, quae appellatur ad Praesepe Ciborium ex argento purissimo, quod pens. libras sexcentas, & undecim. Simul & rugas argenteas in ingressu Presbyterij pensan. libras sexcentas, & undecim. Simul & rugas argenteas in ingressu Presbyterij, pensan. libras octuaginta, atque cortinam maiorem sericam albam habentem periclisin, & crucem de fundata, & alia Alexandrina de periclisi de stauraci, nec non intra regias maiores, atque ante secretarium numero duodecim, & intus Praesepe fecit vestem de alithino cum chrysoclauo.*

Idem Pontifex inuestiuit faciem Altaris sanctae Dei Genitricis ad Praesepe ex argento mundissimo deaurato pensan. libras octuaginta sex.

A *Fecit ibi coronas duas ex argento purissimo pensantes libras quinquagintaquatuor. Cortinam maiorem Alexandrinam olofericam ornata de fundato unam. In Basilica sanctae Dei Genitricis ad Praesepe similiter fecit coronam ex argento purissimo pensantem libras tresdecim.*

Fecit idem Pontifex in Basilica sanctae Dei Genitricis, quae appellatur ad Praesepe cortinam rosatam cum periclisi de fundato. Canthara de argento purissimo duo, pensantia libras viginti tres. columnas duas pensantes libras vigintiuna, uncias quinque. Crucem cum Gabatha ex argento mundo pensantem libras quinque.

Fecit etiam in Basilica sanctae Dei Genitricis, quae vocatur ad Praesepe cortinam de fundato, & in circuitu ornata de Blathri, quae pendet in pertica super sedem mirifice decoratam. Vela promiscua, tam de fundato, quam de stauraci, & quadruplo ornata in circuitu de platijs numero quadraginta.

Fecit vero & ibi supra ante ingressum Praesepeis, pharum in modum retis ex argento purissimo, cum canistris quinque ex argento purissimo, pensan. simul libras triginta septem, & semis.

C *Item fecit sanctissimus Pontifex in Basilica sanctae Dei Genitricis ad Praesepe Thetraula alba oloferica rosata ornata in circuitu de chrysoclauo, & intra Praesepe idem fecit vestes albas rosatas numero quatuor, ornatas in circuitu de Tyrio.*

Idem vero protectus a Deo Venerabilis, & praeclarus Pontifex in Basilica sanctae Dei Genitricis, quae appellatur ad Praesepe, ob nimium amorem ipsius Domine nostrae fecit pharum ex argento purissimo cum lucerna, & cerapto suo pensante simul libras quadraginta, & semis. Et constituit eius Beatitudo, ut in Dominicis diebus, vel in sacris solemnitatibus iuxta lectorium consisteret, & ad legendum sacras lectiones luminis splendore fulgeret.

In Basilica sanctae Dei Genitricis, semperque Virginis Mariae Domine nostrae, quae est ad Praesepe fecit coronas argenteas cum delphinis duodecim pensantes libras centum, & duas, & uncias quatuor. Et Phara Canthara argentea cum delphinis numero . . . . . pensantia libras octuaginta, & semis.

Item fecit in Basilica Beatae Dei Genitricis ad Praesepe Regnum ex auro purissimo spanoclisto diversis in circuitu de chrysoclauo ornatum lapidibus pretiosis pensan. libras quatuor, & uncias septem.

Paschalis Papa Primus, posteaquam talem Basilicam restauraverit, varijsque marmoribus decoraverit, plurima etiam dona aurea, & argentea eidem contulit, velut Anastafius:

Baron. tom. 9.
ad ann. 816. ad
ducit Pallid.
Strab. in lib. de
rebus Eccl. &
Anast. in vita
Leonis III.
Vide Pontificali
sum. manusc.
criptum in Biblio
theca Vaticana
sub nomine Do
masi.

Paschalis Papi
Primi S. Mar
tae Eccl.
restauravit.

statius: Propitiatorium verò sacri Altaris, seu confessionem interius, exteriusque cum iugulis suis ex auro purissimo mirifice decoravit pensans libras centum septuaginta quatuor, & uncias sex. Similiter, & Altare ipsius Basilicæ ex argenteis laminis cum historijs diversis pulcherrimè compfit, atque deauravit, pensantibus libras trecentas octuaginta, & quinque. Benignissimus etiam, præclarusque Præsul obtulit ibi gabathas ex auro purissimo cum diversis gemmis numero sex pensantes libras viginti, & uncias sex. Et hoc constituit, ut semper diebus, ac noctibus ante sacrosanctum Altare lucernæ ardere debeant. Hic diuina inspiratione fultus obtulit in iam dicta Basilicæ arcus ex argento numero octo cum columnis sexdecim pensantes insimul libras ducentas decem, & octo, & uncias octo. Fecit etiam, & ante Vestibulum Altaris rugas maiores ex argento pensantes libras septuaginta octo. Obtulit etiam & Canthara ubi supra, ex argento numero sex pensantia insimul libras sexaginta, & semis. Pari modo, & per arcus maiores sepe dictæ Ecclesiæ fecit calces maiores ex argento pendentes numero quadraginta, & duos, qui omnes insimul pensant libras ducentas octuaginta, & unam. Venerabilis etenim Præsul ob amorem eiusdem Virginis Domina nostræ obtulit ibidem coronas ex argento numero quatuor, pensantes libras sexaginta, & duas, & semis, & uncias tres. Item ubi supra canistra ex argento numero duo, pensantia libras tresdecim. Fecit etiam ibidem Imaginem ex argento deauratam cum vultu Beate Dei Genitricis Mariæ, pensantem libras decem, & septem, & uncias tres. Christi quoque omnipotentis Domini famulus obtulit in sacrosancto Altari sepe dictæ Basilicæ vestes de chrysoclauo duas habentes historiam Dominicæ Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, cum perichysi diversis ornatas gemmis, atque margaritis mirifice decoratas. Obtulit etiam ibi ipse aliam vestem de chrysoclauo, habentem historiam, qualiter Dominus noster Iesus Christus à Ioanne in Iordane baptizatus est, cum perichysi de chrysoclauo mirifice exornatam. Item ubi supra compfit vestem de chrysoclauo habentem historiam Dominicæ Resurrectionis Domini Nostri Iesu Christi cum perichysi de chrysoclauo, diversis ornata margaritis. Beatissimus, & Venerabilis præ-nominatus Pontifex, diuino amore ductus, fecit ibidem in iam præfato Altari vestem similiter de chrysoclauo, habentem historiam, qualiter Beata Dei Genitrix Maria corpore est assumpta, cum perichysi de chrysoclauo, seu diversis margaritis comptam, atque decoratam. Fecit enim benignissimus Præsul, ibi ipse aliam vestem de chrysoclauo, habentem historiam Dominicæ Ascensionis Christi Domini nostri ritè decoratam. Item ubi supra, ob amorem eiusdem Virginis, construxit aliam vestem de chrysoclauo, habentem historiam, qualiter Spiritus Sanctus venit super Apostolos, diversis ornata margaritis, & decoratam. Immo ibidem aliam munivit vestem de chrysoclauo cum historia palmarum modestè comptam, atque decoratam. Nec non & ubi supra aliam compfit iam nominatus Pontifex vestem de olouero cum perichysi de fundato. Pariter quoque, & pro quotidianis diebus obtulit vestes de fundato duas cum perichysi de quadrupulo pulcherrimè exornatas. Hic diuina inspiratione pulsatus fecit ipse Sanctissimus Præsul per arcus maiores iam præfate Basilicæ vela de fundato quatuordecim. Domini nostri Iesu Christi famulus, ob amorem eiusdem Domina nostræ per arcus Presbyterij iam dictæ Ecclesiæ fecit vela de chrysoclauo, habentia historiam Domini nostri Iesu Christi, atque Natiuitatem, seu Assumptionem eiusdem intemeratæ Virginis, numero viginti, & sex. Pariter & per ipsos arcus obtulit vela de quadruplo diversis historijs circumfusa, numero vigintiquatuor. Christi namque omnipotentis famulus obtulit sursum in aspectu absidæ pannum Alexandrinum mirifice decoratum. Obtulit etiam in trabem maiorem ipsius Basilicæ velum maius de fundato habens trabes de chrysoclauo septem, & perichysim de blattin byzantea. Fecit etiam ad ornatum ipsius Basilicæ in ipsam trabem vela de quadrupulo, numero sex, & de imizilo vela numero quatuor. Ipse quoque Pontifex fecit iuxta vestibulum Altaris in absidam vela de quadrupulo numero duodecim, ibidem de blattin vela numero sex. Venerabilis quoque Præsul fecit in ingressu ià dictæ Basilicæ cortinam maiorem Alexandrinam cum diversis historijs comptè decoratam. Simili modo, & pro quotidianis diebus, aliam ibidem obtulit cortinam Alexandrinam mirifice exornatam. Benignissimus, & præclarus Pontifex obtulit præ-nominatæ Basilicæ vela albâ holoserica in trabem maiorem cum perichysi de fundato, numero sex. Vela alia quatuor de blattin byzantea albâ, ibidem constituit mirifice. Item in absida ipsius Basilicæ posuit vela albâ cum perichysi de fundato, numero sex.

A
B
C
D
E

Et quia idem ter Beatissimus Pastor tantam curam, tantamque vigilantiam erga statum Sanctarum Dei Ecclesiarum frequenter impendebat: etiam Altare Præsepj iam dictæ Basilicæ, seu Venerabilem confessionem vitro, citroque ex auro purissimo cum diversis historijs mirifice compfit, atque decoravit pensantibus libras centum trigintaquatuor, & uncias quatuor: similiter ex argento deaurato cum varijs historijs ibidem

ibidem uncias decem pensantibus libras ducentas quinquaginta quatuor, & uncias quatuor.

Item ibidem obtulit praefatus Pontifex gabathas ex auro purissimo cum gemmis diversis numero tres, pensantes libras octo, & uncias decem. Porro & vela de aethiopo cum periclysi de blattin byzantea ibidem posuit.

Benignissimus etenim Praefatus fecit in Basilica Beate Dei Genitricis Virginis semper Mariae Dominae nostrae ad Praesepe gabathas ex auro diversis gemmis ornatas numero duas, pensantes libras sex. Item ibi ipse obtulit gabatham Apostolicam ex auro purissimo, pensantem libras quinque.

Item ubi supra fecit phara cathara ex argento numero octo pensantia insimul libras octuaginta duas. Ob amorem quoque eiusdem Dominae nostrae obtulit in iam dicta Basilica columnas 4. & arcum unum, pensantes insimul libras sexaginta. Saepè nominatus etenim Pontifex fecit in Venerabili Altari ipsius Ecclesiae vestem albam habentem in medio Crucem de chrysoclauo diversis gemmis circumfusam, & pulchritudine exornatam. aliam quoque ibidem adnectens vestem de blattin byzantea simili modo, cum Cruce de chrysoclauo diversis lapidibus honestissime decoratam. Fecit etiam ad ornatum praefatae Ecclesiae vela de chrysoclauo per arcus Presbyterij habentia historiam Dominicae Passionis, atque Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi.

Nec non & in trabem maiorem saepius dictae Ecclesiae obtulit vela alia cum periclysi de quadrupulo numero sex. Item in trabes ipsius Basilicae fecit vela de fundato, numero septem. Obtulit etiam vela holoferica in circuitu Altaris iam dictae Ecclesiae habentia periclysin de quadrupulo, numero quatuor.

Gregorius, etiam Quartus Pontifex Maximus, qui circa annum Domini 828. Sedis Apostolicae clauum tenebat, suorum praedecessorum vestigij inherens, quamplurima dona auri, & argenti tali Basilicae contulit, velut ex Anastasio: Simili modo etiam in Ecclesia Beate Dei Genitricis, semperq. Virginis Mariae Dominae nostrae ad Praesepe fecit vestem auro textilem habentem Natiuitatem, baptismum, praesentationem, & resurrectionem: habentem in capite ipsius historiae gemmas albas trecentas, & octoginta, hyacinthinas quinquaginta, prasinas vigintiduas, & in circuitu Aluauiras legente de nomine Domini Gregorij Quarti Papa, & alia.

Anno 844. Sergius Secundus Pontifex etiam ipse erga hanc Basilicam reuerentiam ostendit, velut ex Anastasio, & Vaticana Bibliotheca cognoscitur: Ipse verò à Deo protectus, & praecellens Pontifex pro remedio, & futurae anime suae retributione, Cameram Praese-

apj Domini nostri Iesu Christi, quod Basilica Beate Dei Genitricis Dominae nostrae cōnectitur, quae maior ab omnibus nuncupatur argenteis tabulis, ac deauratis, habentibus historiam Beate Dei Genitricis Mariae, magnifice, atque praecipue perornauit.

Nicolaus Papa Primus fuit pariter huic Basilicae maxime addictus, quod per Bibliothecarium apparet, dum quaedam ornamenta recenset à tali Pontifice praestita: Et in Ciborio Constantinianae Basilicae optimos de sifori, & de fundato quatuor pannos appendit, deinde Regni Caesorum Clauigero paris in ciborio numeri pannos optimos obtulit. In Ecclesia sanctae Dei Genitricis ad Praesepe pari modo aeternae pro retributionis praemij egit.

Anno Domini 885. sedente Stephano Papa Sexto, aequalis pietas effulsit, ut per Gualtherium Bibliothecarium, qui eodem tempore vixit: Idem autem sacratissimus Praefatus pro sui sempiterna memoria cum conspiceret nocturnis vigilijs in Ecclesia maiori, quae vocatur sanctae, & superexaltatae Dei Genitricis Mariae ad Praesepe lampades consuetudinariae deesse, gabathas argenteas, cum lampadibus obtulit, & continuatim vigilijs ardere praecipit. Nec non idem mitissimus Pontifex fecit nauem pro dicta Basilica, vela quatuor in circuitu Altaris maioris, quorum duo sunt de serico pigacio, tertium pauonatile, quartum de Alexandrino, ornatum totum in circuitu de olouero.

Sanctus Carolus Borromaeus uti maxime erga hanc Virginem reuerentiam seruabat, sic praecclare muneribus ostendit: nos tantum quaedam indicabimus: S. Carolus Cardinalis Borromaeus donauit candelabra argentea duo cum suis insignibus lib. 25. Itē duo paramenta integra: unū cum planeta, pluuiiali, dalmatica, & tunicella è Damasco albo aureis floribus distinctum; alterum è Damasco rubeo cū planeta, dalmatica, tunicella, & cobella, quae Altari Chori impendit, quae omnia ex suilecti canopruo faciendā curauit.

Iulius Secundus huic Basilicae integrum apparatus auro intertextum pro sacris faciendis largitus est: Iulius Papa Secundus donauit integrum paramentum è broccato ad Missam solemnem cum Diacono, & Subdiacono decantandam.

Iulius quoque Tertius auream rosam dedit solemni pompa, postquam prius solemni pompa benedixit: Iulius Papa Tertius donauit Beatissime Virgini rosam auream, in quarta Dominica Quadragesimae solemniter benedictam.

Pius Quintus plures apparatus faciendos cura-

De his omnibus, vide Baron, tomo 9. ad annos 824. qui etiam ad lucit Anasl. in vita dicit Pa sebalis dicitur cepit Pontificatum anno 817. quinto Kal. Februarij. & vixit se ann. 7. mē. 3. dies 16. moritur pridie idus Maij 824. imperante Ludouico anno xi. & Michaelle Balbo anno 4.

Anasl. in vita Nicolai I. Baron, tom. 10.

Gualth. Bibli. h. vita steph. VI. Baron, tom. 10.

De vita Iulij Pont. vide Anast. Plat. Cia. Baron to. 9. ad ann. 827. usque ad 843. qui adducit Anasl. in vita d. Gregor. IV. qui ad Pii. assumptus fuit. anno 827. 24. Septembris imperante Ludouico filio Caroli Magni. & Michaelle Balbo, in Pontific. vixit...

Anasl. in vita Sergij ij.

curavit, sed præsertim auro intertextos, velut ex Archiuio: *Pius Papa Quintus donauit paramentum integrum è broccato albo, & rubeo, cum pallio Altaris, planeta, dalmatica, tunicella, pluuiali.*

Gregorius Decimus tertius Pontifex apparatus ad sacra facienda præstitit album, auro compactum, nec non calicem argenteum: *Gregorius Papa Decimus tertius donauit paratum Altaris è broccato albo, & calicem argenteum deauratum cum patena lib. unius, & unc. 4.*

Gregorius Decimus quartus Pallium sericum album dedit, & argenteum calicem vna cum patena: *Gregorius Papa Decimus quartus donauit pallium Altaris album, sericum, aureis stofculis ornatum, & planetam similem, Calicem argenteum cum patena lib. 1. & unc. 4.*

Magnus Hetrurix Dux, ipse quoque munificentiam in hanc Basilicam prætulit, dum Pallium insigniter ornatum donauit: *Magnus Dux Hetrurix donauit pallium Altaris è broccato.*

Alexander Farnesius Cardinalis apparatus Altaris largitus est: *Alexander Cardin. Farnesius donauit Pallium Altaris è broccato.*

Cardinalis Sfortia, qui Ecclesie huius Archipresbyter extitit Candelabra argentea donum dedit: *Cardinalis Sfortia de S. Flora nuncupatus, donauit duo candelabra argentea, lib. 5. cum dimidia.*

Petrus Aldobrandinus Cardinalis, anno 1596. Pallium perpulchrè ornatum tradidit: *Petrus Cardinalis Aldobrandinus, de anno 1596. donauit pallium Altaris è tela argentea uiolacea aureis sericis folijs conspersa.*

Franciscus Cardinalis Toletus è Societate Iesu, primus qui ad hanc dignitatem est euectus, præter vniuersalem institutionem peculiaria sui facelli bona reliquit: *Franciscus Cardinalis Toletus, omnia suæ Cappellæ bona donauit Ecclesie, inter quæ erant multa pretiosa, & præcipuè Calix è solido auro cum patena librarum trium. Calices argentei duo, cum patenis deauratis librarum decem. Candelabra argentea duo: donauit præterea lampades argenteas duodecim eiusdem operis, & magnitudinis librarum 128. quæ cum essent ab incerto ad Ecclesiam illam alate, idem Cardinalis declarauit deinde se eas oculis submisisse: numerantur etiam in eis donis, pallia Altaris pretiosa sex, & patenæ tres, & hic etiam est insignis Ecclesie benefactor.*

Garcias de Aro Episcopus Calicenfis lampadem argenteam tradidit hac conditione, vt affiduè ante Præsepium arderet: *Garcias de Aro Episcop. de Calice Hispanus donauit Ec-*

A *clesiæ lampadem argenteam fabrefactam, quæ ante Præsepe arderet, lib. 35.*

Andreas Fernandus de Corduba Episcopus argenteam lampadem dedit: *Andreas Fernandus de Corduba, Episc. Badacotius, donauit lampadem argenteam, quæ ante imaginem Beate Virginis arderet, lib. ....*

Marcellus Sanctacrux anno 1587. 1589. 1590. & 1592. tria pallia altaris tradidit, atque vnam planetam: *Marcellus S. Crucius dedit de anno 1589. 1590. 1592. tria pallia*

B *Altaris pretiosa, & planetam unam.*

Franciscus Scappuccius Voti compos tria pallia dedit ad magnificentiam exornata: *Franciscus Scappuccius dedit pallia Altaris pretiosa tria, auro, margaritis, gemmisque distincta, ob gratiam B. Virginis intercessionem receptam, ut ex uoto delato apparet.*

Oliuares Comitissa ijs temporibus pro Hispaniarum Rege legata Altaris pallium, & planetam donauit: *Comitissa de Oliuares legata, donauit de anno 1585. pallium, & planetam pretiosam.*

C *Cornelia Vrsina Ducissa duo Pallia pulcherrimè ornata dedit: Cornelia Vrsina Ducissa Caietana, de anno 1585. & 1608. donauit B. Virgini duo pallia pretiosa Altaris.*

Iulia Vrsina Ducissa, bina Altaris Pallia tradidit: *Iulia Vrsina Ducissa Cesarina dedit B. Virgini duo pallia Altaris pretiosa.*

Constantia Sfortia Boncompagna Ducissa anno Domini 1596. Altaris pallium vna cum patena dedit egregiè exornata: *Constantia Sfortia Ducissa Soræ donauit pallium Altaris pretiosum, totum folijs, ac serico .... descriptum, & planetam pariter pretiosam, de Anno 1596.*

D *Olimpia Vrsina Ducissa Altaris pallium, mirè fabricatum donauit: Olimpia Vrsina Cesia Aquesparte, donauit pallium Altaris pretiosum Beatissime Virgini, miro artificio elaboratum.*

Pulcheria Vrsina Altaris pallium tradidit: *Pulcheria Vrsina Cesia donauit huic Basilicæ Sanctæ Mariæ Maioris Altaris pallium pretiosum.*

Beatrix Caietana duo pallia illustria dedit, & dum vixit vestes linteas ad Basilicam spectantes dealbari curavit: *Beatrix Caietana Cesia, fecit duo pallia pretiosa Altaris huius Beatissime Virginis, & vestes linteas Sacerdotales, dum vixit, ob deuotionem Beatiss. Virginis domi suæ dealbari, & curari uolebat.*

Fuluia Sfortia duo linteæ pro gloriose Virginis Altare tradidit, quæ solemnibus diebus adhibentur: *Fuluia Sfortia donauit linteæ duo, auro, argento, ac sericis diuersorum colo-*

rum folijs, ac floribus elaborata, quae lateribus Altaris Beatae Virginis diebus solemnibus apponentur.

Philippus Boncompagnus Cardinalis, & Gregorij Decimertij nepos sex aurea candelabra tradidit, Christum cruce affixum, tres argenteos calices vnà cum Patenis, &c. velut ex Archiuio: Philippus Boncompagnus Cardinalis sancti Sixti donauit 1586. Candelabra argentea sex. Item Crucem argenteam cum Christo. Item Calices argenteos deauratos cum patenis. Item thuribulum, & nauicellam argenteam, omnia sunt librarum 88. Item candelabra quatuor cum cruce, & orichalco. Item pallia Altaris pretiosa, numero octo. Pluuialia pretiosa tria. Planetas pretiosas quinque: multaue alia bona sua mobilia legauit.

Siluius Cardinalis Antonianus testamento reliquit Bacile, & Vrcellum argenteum, &c. Siluius Cardinalis Antonianus suo legato testamentario reliquit Ecclesiae sanctae Mariae Maioris de Urbe bacile, & vrcellum argenteum librarum quatuor cum planeta violacea auro, argenteoque contexta.

Clemens Octaus Pontifex plura varijs temporibus beneficia in hanc Basilicam contulit velut anno 1594. in sancti Lucae festo Planetam tradidit, & anno 1595. pariter aliam planetam omnibus cum vestibus ad sacerdotem spectantibus, quibus ad Beatae Virginis Altare celebrauit; dedit etiam Dalmaticam, &c. anno 1596. die Natiuitatis Virginis sericam Planetam albam dedit auro vndique splendidam, quam dum celebraret induit, & apparatus argenteo, atque auro ornatum, & in Vigilia Natiuitatis Domini aliam planetam auro magnificè amplificatam, vnà cum pluuiali. Anno Iubilaei 1600. cernens populi frequentiam quatuor Altaris apparatus ex auro, & argento ditatos donum dedit, velut his verbis deprehenditur: *Clemens Papa Octauus, in die Sancti Lucae dedit planetam serico rubeo, floribus aureis, argenteoque detextam, anno Domini 1594. Item dedit etiam aliam planetam de damasco albo aureis floribus, argenteisque ornatam. Item pluuiiale altum serico aureis ornamentis decoratum, de anno 1596. Item anno 1595. donauit planetam cum omnibus alijs indumentis Sacerdotalibus, quibus ipsemet Sanctissimus Pontifex ad Altare Beatissimae Virginis celebrauerat; dedit etiam dalmaticam, & tunicellam eiusdem operis. Et anno 1596. in die Natiuitatis Beatae Virginis donauit iste Sanctissimus Pontifex planetam etiam aliam serico, argenteoque contextam, & auro ornatam, qua indutus celebrauerat. Et in Vigi-*

lia Natiuitatis Domini eodem anno dedit aliam planetam argentea tela, varijs floribus, auro, sericoque contextam. De anno etiam 1596. donauit paramenta Altaris de tela argentea, aureis, sericisque floribus ornata. De anno postea sanctissimi Iubilaei 1600. Ipse Sanctissimus summus Pontifex donauit huic Basilicae Sanctae Mariae Maioris Altarium paramenta quatuor argento, & auro elaborata, quibus praecipue Ecclesiae Altaria ornarentur, ut Ecclesia concurrentibus populis ornatior appareret.

Dominicus Cardin. Pinellus anno 1611. Planetam ditissimè ornatam tradidit: Dominicus Cardinalis Pinellus, de anno 1611. gravi infirmitate pressus donauit planetam ex lamina argentea, auro, argenteoque exornatam.

In Basilicae manuscriptis apparet plurima vasa argentea, & Ecclesiasticos apparatus possedisse, sed Clementis Septimi Pontificatum Roma vastaretur, fuit omnibus spoliata: Haec enim Basilica cum alijs multis vasis argenteis gauderet, ex quo milite Caesareo Vrbs direpta fuit, penitus fuit orbata, nec quicquam erat argenteum, nisi thuribulum cum nauicula, ac duo candelabra argentea à Guido Ascanio Cardinali Camerario dono data.

Argenteum ciborium, in quo sancti Matthiae Apostoli caput asseruatur Manilius Canonicus fecit: Caput Sancti Matthiae Apostoli in tabernaculo argenteo à Canonico Manilio fuit ornatum.

Sanctae Lucae Euangelistae brachium, velut hodie cernitur, Canonicus Valtrinus exornauit: Brachium Sancti Lucae Euangelistae à Canonico Valtrino ornatum fuit.

Nos tantum indicabimus hanc sancti Lucae reliquiam vna cum brachio sancti Andreae Apostoli à sancto Gregorio magno Romanam à Constantinopoli delatam esse, quod ab antiquis monumentis Bibliothecae Vaticanae hoc pacto percepimus: *Temporibus Tyberij piissimi siquidem Imperatoris Beatus Gregorius Diaconatus officium gerens à Sancto, & Venerabili Papa Pelagio in Constantinopolitanam Urbem legationem suscepit, quem cum magno honore, & reuerentia suscepit, & velut Ecclesiae Romanae legatum pura deuotione tractauit. Venerabilis inquam Leuita Gregorius in eadem Regia Urbe constitutus nouam heresim de statu nostrae resurrectionis per Eutychium eiusdem Ciuitatis Episcopum natam ratione veritatis, & exemplo Dominicae resurrectionis attriuit, & alia multa quae ad decorem Romanae Ecclesiae pertinebant, in melius reformauit. Quibus omnibus rite perfectis organo dulci, & ore mellifluis, quae de causa iuerit Imperatori exposuit. Et cum reuertent-*

uertendi licentiam uellet impetrare à Tiberio Cesare humiliter petijt, ut pro reuerentia beati Petri Apostolorum Principis brachium venerabilis Andreae Apostoli secum Romam deferendum ei concedere dignaretur. Et quamuis Cesari grauisimum uideretur, pie tamen petitioni concessit, & brachium Apostoli beato Gregorio exhiberi præcepit. Surgens ergo Patriarcha cum Episcopis, & alijs religiosis personis perrexit ad locum, ubi corpus Apostoli iacebat, & cum omni ueneratione accepit brachium beati Andreae sine diminutione, iuxta imperiale mandatum, & beato Gregorio tradidit. Quanta uerò auctoritate mysterium apocripiatus impleuerit, quante reuerentia apud Augustos extiterit, in epistolis sui antecessoris Pape Pelagij aperte inuenitur. Tanto, & tam sacratissimo munere ditatus, charitatis ardore coactus, cepit anxie cogitare si de reliquijs beatissimi Lucae, uel particulam posset inuenire: uerebatur enim suum desiderium Cesari aperire. Monitus ergo ab Angelo, charitate feruenti iterum accessit ad Tyberium Imperatorem, & quod cum in hoc etiam exaudire dignaretur, cum magna humilitate supplicauit, uidelicet ut de reliquijs Euangelistæ Lucae, brachio beati Andreae sua benignitate sociaret. Imperator autem cum hoc audisset cepit tristari, & esse mestissimus, cum id, quod Domini Leuita petebat absque grauisima difficultate fieri non posset. Erat enim sarcophagus, in quo Euangelista iacebat marmoris durissimi ad instar adamantis ferro, & plumbo arctissime colligatus. Verebatur etiam Imperator, ne tumultus inde fieret in Ciuitate, si corpus tanti, & tam pretiosissimi Apostoli, & Euangelistæ aliquo ingenio moueretur. Quomodo ergo sanctissimo Gregorio satisfaceret, inuenire non poterat. & ait beato Gregorio, Dominum Iesum Christum more solito deprecare, quatenus uiam perficiendi opus desideratum misericordie dono tibi aperiat. Caue tamen, ut quod feceris caute, & sine vulgi rumore patretur. Hoc itaque audito Leuita beatus sibi, & suis ieiunium septem dierum indixit. Quo cum multo fetu peracto, & lacrymis accessit octauo die ad locum, in quo Euangelista quiescebat, & flectens genua sua orauit, ut auctor mirabilium Deus cum suo desiderio non fraudaret. Deprecabatur etiam beatum Lucam, ut si eius deuotio esset honesta daret ei posse perficiendi quod uolebat, aliàs autem frustraretur quod desiderabat. Et dum ante sepulchrum incumberet Leuita beatus, plumbi duritia uersa est in liquentis ceræ molliem, & ferrum, quo sepulchri marmora ligabantur con-

A tritum ante beatum Gregorium cecidit: sarcophagus uerò absque humano suffragio diuinitus apertus est. Beatus itaque Gregorius ab oratione surgens uidit sepulchrum reseratum, & ecce gloriosus Euangelista proprium erexit brachium, & Beato Gregorio tribuit. Quod cum magna reuerentia recepit Leuita Beatus, & diligenter una cum brachio Beati Andreae in argentea capsula cum aromatibus collocauit. Tempore igitur opportuno ascendit in nauem, & confestim surgente uento secundo Romam cum suauitate peruenit, pignoribus Sanctorum in Ostia Ciuitate relictis. Quo audito Pelagius Papa uenerandus gaudio repletus, illic surrexit, & conuocatis Episcopis, & Cardinalibus, Diaconis, & Subdiaconis, omnibusque Curie ordinibus una cum Beato Gregorio, quem honorifice iam susceperat, Ciuitatem Ostiam gradu concito adiuuit, & inclinato capite accipiens brachia Sanctorum Lucae, atque Andreae cum psalmis, & hymnis, omnique ueneratione Romam deuenit, quæ intra palatium suum in Ecclesia S. Laurentij schola Basilicæ cum Missarum solemnitate deposuit, in quo loco quieuerunt usque ad tempora Pontificatus B. Gregorij. Hic etenim Papa beatus sui præfatus anno secundo, in festiuitate S. Andreae accepit manum præfati Apostoli, & tradidit eam Venerabili Abbati S. Andreae, Fratribusque eius, quæ ueneranda Ecclesia constructa est, & edificata ab eodem sanctissimo Papa Gregorio iuxta Ecclesiam Sanctorum Martyrum Ioannis, & Pauli, proprio suo uidelicet loco, ubi dicitur Cilius Scauri. In quo Venerabili Monasterio meritis Sanctissimi Apostoli demonia ex obsessis corporibus repelluntur, & innumerabiles aliæ uirtutes à Domino quotidie operantur. Brachium uerò Euangelistæ Lucae, atque brachium S. Andreae Apostoli absque manu, quam honorifice recondemat in suo præfato Monasterio, & absque quadam parte brachij in basterna deaurata, & cicladibus cooperta poni præcepit, & deportari ad Ecclesiam Beati Andreae iuxta Basilicam Principis Apostolorum in Vaticano, non longè à sepultura Iulij Cesaris, ibiq; uigilijs tota nocte celebratis, posuit ea in Altari, quod idem Pontifex concecrauit: partem uerò brachij gloriosi Andreae Apostoli, de qua superius mentionem fecimus, dedit religioso Abbati S. Sabæ, quæ Ecclesia posita est prope portam B. Pauli Apostoli, ubi quotidie sicut mirabilia, ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, cui est honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

M 2 BASI.